

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

IN DEZE KRONIEK ONDER MEER:

- HET SCHILDERSAMBACHT IN DE PRAKTIJK
- DE KERKKLOKKEN VAN NIJBOEK
- EEN BIJZONDERE CONVERSATIE
- DE COÖPERATIEVE ZUIVELFABRIEK
- DE HAANSTRAAT
- UITNODIGING ALGEMENE LEDENVERGADERING
- MET DE PEN DOOR VOORST

Jaargang 43 - 2020 - Nummer 3

oudheidkundige kring voorst

Opgericht 18 december 1975

ERELEDEN

B. ten Bosch, J. Groenenberg, Mr. J.H. Hermesen,
J. Lubbertst†, J.A.M. Schutte-Geurtsen,
W. Wassink, B. van de Zedde

DAGELIJKS BESTUUR

Fred van der Vegte, **voorzitter**
Zandstraat 5, 7383 AH Voorst
voorzitter@okvvoorst.nl
Gerrit Rutgers, **secretaris**
Badijkstraat 58, 7391 HE Twello
secretaris@okvvoorst.nl
Bert Nollen, **penningmeester**
Tuinstraat 50, 7383 XD Voorst
penningmeester@okvvoorst.nl
Gé Veen
Domineestraat 4, 7391 GG Twello
Henk Wolters
Beentjesweg 8, 7396 PD Terwolde

KVK EN BETALINGEN

KvK nummer 40102879
Betalingen uitsluitend via Rabo-rekening-
nummer NL80 RABO 0362 8092 67

WERKGROEPEN EN CONTACTPERSONEN

Coördinatie studieruimte

Gerrie Groenewold: info@okvvoorst.nl

Bibliotheek

Gerard Vrieling: info@okvvoorst.nl

Werkgroep documentatie

Henk Karrenbeld: info@okvvoorst.nl

Fotogroep

Jack Damen: info@okvvoorst.nl

Ledenadministratie

Ab Peppelenbos: administratie@okvvoorst.nl

Contact leden en vrijwilligers

Henk Wolters: info@okvvoorst.nl

Lezingen

Gé Veen: info@okvvoorst.nl

Tweede Wereldoorlogarchief

Bertus ten Bosch: info@okvvoorst.nl

Webmaster

Wim Wassink: www.okvvoorst.nl

Werkgroep genealogie

Auke Vlietstra: genealogie@okvvoorst.nl

Redactie Kroniek

Martin Rothengatter: kroniek@okvvoorst.nl

GEMEENTEARCHIEF VOORST

H.W. Iordensweg 17, Twello
gemeentearchief@voorst.nl
Studiezaal open op maandag van
9.00-17.00 uur

Afbeelding omslag: Herberg De Dood

Druk: Brein Reclame, Twello, oplage 750 stuks

*Algemeen Nut
Beogende Instelling*

ANBI

GIFTEN EN SCHENKINGEN

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

INHOUD

KRONIEK JAARGANG 43 2020 NUMMER 3

2	Van het bestuur	Bestuur
4	Agenda	Gé Veen
5	Kroniekpost	Martin Rothengatter
8	Van onze Zusterverenigingen	Gerard Vrieling
10	Reacties van lezers	Gerrie Groenewold en Martin Rothengatter
12	Het schildersambacht in de praktijk	Lammert Lugtenberg
16	De kerkklokken van Nijbroek	ds. Theo van Staalduine
21	Uit de Oprechte Haarlemmer Courant	Gerrie Groenewold
22	De cooperatieve zuivelfabriek	Hanneke Haaksma
26	De puzzelfoto	Redactie
27	Een bijzondere conversatie	Gerrie Groenewold
29	De Haanstraat	Marten Brascamp
31	Uitnodiging Algemene Ledenvergadering	Bestuur
32	Met de pen door Voorst	Hanneke Haaksma naar een tekening van Jan Lubberts

BEZOEKERS- EN STUDIERUIMTE

Postadres: Postbus 170, 7390 AD Twello

Bezoekadres: Dorpsstraat 11a

Ingang aan de Dorpsdwarsstraat

Geopend: dinsdag en woensdag van 9.00

tot 16.00 uur en verder op afspraak

Telefoon: 0571-277090

E-mailadres: info@okvvoorst.nl

Website: www.okvvoorst.nl

LIDMAATSCHAP

De jaarcontributie bedraagt € 20,00 per persoon; voor gehuwden of partners woonachtig op hetzelfde adres € 25,00

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via administratie@okvvoorst.nl

REDACTIE KRONIEK 2020-03

Martin Rothengatter (eindredactie en opmaak),
Gerrie Groenewold, Ineke van der Vegte-van Asselt en Elsbeth Volker m.m.v. Frans C. Nelis (corrector)

REACTIES EN KOPIJ

kroniek@okvvoorst.nl

Nieuwe kopij inleveren voor 15 november 2020

KRONIEK

Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, augustus en november.

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen - in overleg met de auteur - aan te passen. Daarnaast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken. Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom. De auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tijde bij de rechthebbende. Noch de OKV, noch de redactie van de Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is aangeboden.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s).

VAN HET BESTUUR

JAARLIJKSE LEDENVERGADERING?

Als gevolg van de afgekondigde maatregelen ter beteugeling van de verspreiding van het corona-virus, is onze jaarlijkse ledenvergadering uitgesteld.

Wij hopen dat deze alsnog kan worden gehouden op 7 oktober a.s. in Korderijk. De agenda is elders in deze Kroniek opgenomen. Zonder tegenbericht via email en in het Voorster Nieuws hopen wij u te kunnen verwelkomen op woensdagavond 7 oktober. In verband met de corona-maatregelen kunnen wij slechts met 60 personen vergaderen.

AANMELDEN

Wij vragen u zicht van tevoren op te geven. Mochten er meer dan 60 aanmeldingen komen, dan zullen wij loten wie aanwezig kan zijn. Belangrijke agendapunten zijn de nieuwe naam van onze vereniging en de vernieuwde statuten. Het bestuur stelt voor als nieuwe naam: Historische Vereniging Voorst. In de vorige Kroniek hebben wij hieraan al aandacht besteed, evenals aan de noodzakelijk geachte vernieuwing van de statuten. Inmiddels zijn de concept statuten voor de nieuwe vereniging door het bestuur vastgesteld en op de website gepresenteerd.

OKV-ACTIVITEITEN 75 JAAR BEVRIJDING:

Wij moesten, net als de gemeente, besluiten om in principe alle publieksactiviteiten op te schorten tot volgend jaar (75 + 1 jaar bevrijding). De vertoning van origine-

le legerfilms van de bevrijding in verschillende dorpshuizen kon helaas ook niet doorgaan. De tentoonstelling in de bibliotheek was gelukkig al voor de 'lock down' geïnstalleerd en is enkele weken te bezichtigen geweest. Omdat de materialen van verschillende verzamelaars afkomstig waren, is besloten deze tentoonstelling niet opnieuw op te zetten in 2021, maar een vorm van videopresentatie te maken die dan gebruikt kan worden.

De tentoonstelling in De Kribbe is in juni opgebouwd en zal nog enige tijd te bezoeken zijn. Volgend jaar zal deze opnieuw te bezichtigen zijn, inclusief de presentaties.

SPECIALE KRONIEK "OORLOG EN VREDE IN DE GEMEENTE VOORST":

Het was de bedoeling om deze Kroniek op onze geplande jaarvergadering te presenteren. Helaas kon dit niet doorgaan en is deze Kroniek alleen via de pers gepresenteerd en aan alle leden van de OKV toegestuurd. Het is prachtig boek geworden, zowel qua inhoud als qua vormgeving. Wij hebben veel complimenten ontvangen en de verkoop verliep en verloopt goed.

SAMENWERKING SAXION

De samenwerking met twee vakgroepen van Hogeschool Saxion begon net voor de 'lock down'. Als gevolg van de vele beperkende maatregelen hebben de studenten helaas niet goed kunnen werken. Een groot deel van de noodzakelijke onderzoeken bleek niet mogelijk als gevolg van de sluiting van vele archieven. De twee-

de groep van studenten begon in mei. Zij hebben gelukkig meer archieven kunnen raadplegen. Wij zijn nieuwsgierig naar de resultaten!

BOERDERIJEN EN BUURTSCHAPPEN

Eén onderdeel bestond uit het beschrijven van de bewonings- en gebruiksgeschiedenis van enkele buurtschappen. De studenten hebben dat uitgewerkt met behulp van zgn. Story Maps. Die vorm ziet er erg aantrekkelijk uit om te presenteren aan een groot publiek en zou ook een goede basis kunnen vormen voor eventuele excursies.

De afspraak is dat de komende jaren telkens een groep(je) studenten projecten zullen uitvoeren in samenwerking met de OKV.

CULTUURHISTORISCHE ATLAS

Het project Cultuurhistorische Atlas en bijbehorende webapplicatie vordert langzaam, maar gestaag. Overleg met de Stichting Cultuurhistorie Voorst vond plaats over de voortgang. Gestreefd wordt naar het samenstellen van een redactieteam in de komende paar maanden. Zodra er overeenstemming is over vorm en inhoud, kan de opdracht voor het vervaardigen worden gegeven. Ter voorbereiding hebben wij gesprekken gevoerd met enkele

deskundigen. Tim Stapel en Roel Kramer, beiden van Erfgoed Gelderland, ondersteunen ons hierbij.

WEBAPPLICATIE

Het programma van eisen voor de webapplicatie is ook regelmatig aan de orde geweest, zowel binnen de OKV als met deskundigen van buiten. Ook hierbij werden wij ondersteund door Erfgoed Gelderland. Wij staan nu op het punt om dit voorwerk af te ronden en binnenkort offertes aan te vragen.

Het zijn bijzondere tijden. Wij hopen dat wij elkaar op niet al te lange termijn weer gewoon kunnen ontmoeten. Het ga u goed.

75 JAAR
VRJHEID
VOORST

Hallo JUMBO

Twello, Michiel de Ruyterstraat 101 Binnendijk

AGENDA

door Gé Veen

LEZINGEN 2020 - 2021

De situatie om lezingen te houden is helaas nog niet echt verbeterd. Uiteraard is de veiligheid van eenieder topprioriteit.

Mede omdat de meeste bezoekers van onze lezingen 50 plus zijn is besloten de lezingen van dit jaar door te schuiven naar 2021.

Wel zal op woensdag 7 oktober aanstaande onze uitgestelde Algemene Ledenvergadering gehouden worden bij Brasserie Korderijnk. Uiteraard zullen hierbij de RIVM-voorschriften nauwgezet worden gevolgd. U leest er elders in deze Kroniek meer over.

Als Covid 19 het toelaat en we kunnen binnen de voorschriften van het RIVM weer lezingen verzorgen dan is de planning om deze te houden in januari en april van het komende jaar.

Deze lezingen betreffen gebeurtenissen en verhalen uit WOII en zullen verzorgd worden door:

DE HEER JOHAN VAN DER VEEN MET ALS ONDERWERP: "SABOTAGEGROEPEN 1942".

In de zomer en het najaar van 1942 werd de IJsselstreek opgeschrikt door twee spoorweg aanslagen en een groot aantal brandstichtingen. Verantwoordelijk hiervoor waren sabotagegroepen uit Deventer en de Gemeente Voorst. Zij hielden onderling nauwe contacten en maakten deel uit van een landelijk netwerk. In oktober van dat jaar bereikten deze acties

het hoogtepunt. Lange tijd wisten de Duitsers niet waar ze de daders moesten zoeken. Toen sloeg het verraderlijk noodlot toe

DE VOLGENDE LEZING ZAL VERZORGD WORDEN DOOR DE HEER JEAN KREUNEN MET ALS ONDERWERP " EEN KIST VOL OORLOGSVERHALEN "

Jean Kreunen uit Hengelo (Gld.) vond als jongen van 12 jaar thuis op de schuurzolder een kist met daarin twee helmen. Zijn opa kon hem de verhalen bij die helmen vertellen. Jean raakte erdoor gefascineerd. Tot op de dag van vandaag houdt hij zich bezig met het verzamelen van oorlogsspullen en het uitzoeken van de verhalen erachter.

De juiste data van deze lezingen zullen in de volgende Kroniek worden vermeld.

DE BLANKEMATE

Op de website van de stichting IJsselhoeven op de homepage onder het kopje actueel, zijn een vijftal filmpjes te zien van boerderij De Blankemate opgenomen voor het Archeologieproject van Saxion. In dit project hebben studenten boerderijen onderzocht op een aantal aspecten.

De OKV speelt in dit project ook een rol in begeleiding en informatievoorziening.

DE CANON VAN NEDERLAND

De vernieuwde Canon van Nederland- Floris V eruit en Marga Klompé en Anton de Kom erin. De Commissie Herijking Canon van Nederland heeft maandag de vernieuwde geschiedenis canon gepresenteerd. Tien vensters die tot nu toe opgenomen waren zijn geschrapt. In plaats daarvan zijn er tien nieuwe vensters gekozen. Onder andere Marga Klompé, de eerste vrouwelijke minister in Nederland en Anton de Kom- een Surinaamse vrijheidsvrijheid. Lees hier over in Historiek nummer 26 van 2020 via www.historiek.net

SOLDATENLIEDEREN HIELDEN DE MORAAL HOOG

Elke Bevrijdingsdag wordt traditioneel afgesloten met het lied *We'll Meet Again* van Vera Lynn (1917-2020). Het lied was populair onder soldaten tijdens de Tweede Wereldoorlog en heeft daarmee de reputatie van een onvervalst soldatenlied. Zulke liedjes waren van onschatbare waarde voor de troepen aan het front.

Lees verder in de nieuwsbrief Is Geschie-

denis van juni 2020.

ZIJN ORANJE WORTELS EEN EERBETOON AAN HET KONINGSHUIS?

Bospeen, winterpeen; de meeste wortels die in de supermarkt of bij de groenteboer liggen, zijn oranje. Vaak lees je dat dat komt doordat Nederlanders die zo zijn gaan kweken ter ere van het Nederlandse koningshuis, maar klopt dat wel? Wortelen zijn niet door mensen bedacht, maar de bekende oranje kleur volgens sommigen wel. Volgens de overlevering zouden wortelen tijdens de Tachtigjarige Oorlog hun oranje kleur hebben gekregen. Nederlandse boeren zouden in die periode de wortels - bekend uit onder andere hutspot - zo gekweekt hebben, dat die oranje werden. Daarmee zouden de boeren een eerbetoon aan de stadhouders van het huis Oranje hebben gebracht. Is dat zo? Wilt u weten hoe het zit lees dan verder in Is Geschiedenis; de nieuwsbrief van 19 augustus 2020.

OUDE BOEKEN TOEGEVOEGD AAN DELPHER

De Koninklijke Bibliotheek (KB) heeft 18.702 boeken toegevoegd aan Delfher, de website met historische Nederlandse publicaties, waaronder vooral veel kranten. In totaal gaat het om bijna 3 miljoen extra boekpagina's die aan de archiefsite zijn toegevoegd. Alle boeken zijn afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen en werden uitgegeven tijdens de eerste helft

van de twintigste eeuw. Er zijn titels op het gebied van religie, taal, teken- en schilderkunst, maar ook reisgidsen en oude kinderspellen. Lees verder in Historiek van 17 augustus 2020 of kijk op www.delpher.nl

ARCHEOLOGISCHE KRONIEK

De Gelderse Archeologische Kroniek 2019 is uit! Archeologische opgravingen bij jou om de hoek

De Archeologische kroniek van de Gelderse Archeologische Stichting verscheen tot en met 2018 in het Historische jaarboek voor Gelderland van de Vereniging Gelre. Sinds 2019 verschijnt de kroniek alleen digitaal op mijnGelderland. Er zijn dit jaar weer bijdragen vanuit de hele provincie! Lees bijvoorbeeld over de opgravingen bij het voormalig kasteel Engelenburg in Herwijnen, over het blootleggen van een laatmiddeleeuws erf in Epe en over twee bijzondere opgravingen in Zutphen! Lees verder op mijnGelderland editie 85 van augustus 2020.

SPOREN VAN SLAVERNIJVERLEDEN

Zonder gêne wreef men over de huid van Marlène Melflor om te zien of haar donkere huidskleur wel of niet afgaf. Dat Nederland niet gewend was aan mensen zoals zij, werd al snel duidelijk toen ze vanuit Curaçao naar Limburg kwam om daar naar school te gaan. Ook de uiteindelijke afschaffing van het kolonialisme betekende niet het einde van racisme en ongelijkheid. In het Spoor van de Maand vertelt Marlène in twee verhalen over slavernij, een verdeelde identiteit en haar persoonlijke strijd voor gelijkheid. Lees de verhalen via de link in mijnGelderland editie 85

van augustus 2020.

GESCHIEDENIS VAN IJS

Met de zomerse temperaturen doen de ijssalons in Nederland weer goede zaken. De verkoelende lekkernij bestaat al eeuwenlang in verschillende varianten. Zo kenden de Romeinen al een soort sorbet, waarbij zij sneeuw mengden met smaakmakers als honing en fruit. De oorsprong van het roomijs wordt toegeschreven aan verschillende Europese vorstenhuizen, maar zeker is dat de eerste ijssalon in 1686 door een Italiaan werd geopend in Parijs. Lees verder in IsGeschiedenis de nieuwsbrief van augustus 2020.

ARCHIEF HERTOG VAN GELRE

Het 'hertogelijk archief' behoort tot de kroonjuwelen en toparchieven van het Gelders Archief. Het toegankelijk maken van dit hertogelijk archief nam meer dan vijf eeuwen in beslag. Het archief bestaat uit 5332 inventarisnummers en telt bijna zestig meter. Het hertogelijk archief is raadpleegbaar via de website: www.geldersarchief.nl.

DE HONDSDAGEN

De tijd tussen 20 juli en 20 augustus noemen we in weerjargon ook wel de 'hondsdagen'. Deze vier weken staan vanouds bekend als de warmste periode van het jaar. Waar komt de benaming hondsdagen vandaan? Met hondenweer heeft het woord hondsdagen in elk geval niks van doen, al zou je dat qua naamgeving misschien wel denken. Het is juist omgekeerd: de weken van de hondsdagen staan in Nederland en België bekend om het vaak lekkere, war-

me weer en niet om regenval of kou. De term ‘hondenweer’ heeft trouwens ook niets met honden van doen, maar is een verbastering van het oud-Nederlandse woord *ondeweer*: ‘zeer slecht weer’. Lees verder in Historiek nummer 33 van 2020.

OPROEP TOT DRAGEN VAN EEN GEZICHTSMASKER

Zo’n honderd jaar geleden was de wereld in de ban van het H1N1-virus, beter bekend als de Spaanse Griep. Een stomme film uit 1919, afkomstig uit het archief van het British Film Institute, laat zien hoe men destijds probeerde de verspreiding van het virus in te dammen. Lees het hele verhaal in Historiek van week 32 2020

AFTRAP 200 JAAR LANDGOED BEEKZICHT

Op 10 juli jl. was het dan zo ver, de viering van 200 jaar Beekzicht kon formeel beginnen. Aanvankelijk was het idee om in de eerste week van juni een groot feest voor betrokkenen en omgeving te organiseren. Dat kon door de COVID-19 maatregelen geen doorgang vinden. Daarom is gekozen voor een andere opzet. Vrijdagmiddag om half twee werd formeel het startschot voor de viering van 200 jaar Beekzicht gegeven door Willem de Beaufort, burgemeester Jos Penninx en de voorzitter van de Bosch van Rosenthal Stichting Chris Kalden.

ARCHEOLOGIEDAGEN

De archeologiedagen die oorspronkelijk in oktober 2020 waren gepland zijn verplaatst naar juni 2021. Nadere informatie volgt zodra dit bekend is.

ONTVANGEN VOOR DE BIBLIOTHEEK

ONTVANGEN VAN DE AWN

Vereniging van vrijwilligers in de archeologie, De Hunnepers Jaarverslag 2018 en 2019

ONTVANGEN VAN DE HEER P. BOESVELD:

Flitsen uit het leven van Hendrikus Boesveld, mijn vader, 1907 -1940

ONTVANGEN VAN DIRK OTTEN

Het boekje met het artikel ‘De herbegraving van Lebuïnus’. Dit artikel was eerder verschenen in het Deventer Jaarboek 2020. Lebuïnus heeft als missionaris veel contact gehad met Ludger. Deze heeft in 767 Lebuïnus geïnformeerd over de situatie in de Saksische gebieden. Lebuïnus heeft in de tijd dat hij hier is geweest onder andere in Wilp en Deventer missiewerk verricht. In Deventer heeft hij een kerk gebouwd. Deze is enkele malen verwoest door de Saksen. De latere en eerste bisschop van Utrecht heeft Ludger opdracht gegeven om Lebuïnus te herbegraven in het kerkje te Deventer.

VAN DE LEDENADMINISTRATIE

AB PEPPELENBOS

Afgelopen kwartaal konden wij de onderstaande nieuwe leden welkom heten: de heer Lagerweij uit Wilp, de heer en mevrouw Groeve uit Voorst, mevrouw Wijngaard uit Klarenbeek, de heer en mevrouw van Essen uit Apeldoorn en de heer en mevrouw de Voogd uit Twello. Wij wensen u veel plezier met uw lidmaatschap van de OKV.

VAN ONZE ZUSTERVERENIGINGEN

Door Gerard Vrieling

AREND THOE BOECOP

NUMMER 100

Van de vereniging "Arend thoe Boecop" ontvingen wij het groot gebonden 100ste nummer getiteld 'Geschiedenis van Elburg in 40 vensters'.

De aanleiding voor deze fraaie uitgave ligt in het feit, dat de vereniging 40 jaar bestaat en de vereniging toe was aan haar 100ste uitgave. In deze uitgave wordt bijzondere aandacht geschonken aan de geschiedenis van de dorpen Doornspijk, 't Harde, Oostendorp en de buurtschap Hoge Enk. Het boek is in te zien in de bibliotheek van de OKV

Villa Laag-Buurlo

OUD APELDOORN

JAARGANG 27 NUMMER 2

Nadat Twello bevrijd was, trokken de Canadezen richting Apeldoorn en in de villa Laag -Buurlo aan de Deventerstraat waar de huidige kinderboerderij is, waren op 14 april officieren van het Royal Canadian Regiment in de villa voor een bevels-uitgifte. Dit was omdat de gevechtsactie bij De Tol om de Duitse weerstand te breken mislukt was. Tegen 14 uur werd de villa getroffen door een Duitse granaat, die door de buitenmuur sloeg en twee officieren dodelijk verwondde. Het waren Cpt. Sims van het Royal Canadian Regiment en Lt. Reardon van de 1e Huzaren van de Canadese Pantserdivisie.

'T OLSTER ERFGOED

NUMMER 84

In het blad van de Olster vereniging kwam ik twee artikelen tegen die gingen over een bekende Twellenaar namelijk Derk Riphagen. Het eerste artikel is een brief die Derk schreef aan een vriend over zijn keuring voor de Arbeitseinsatz. Waarvoor hij in Utrecht gelukkig afgekeurd werd. Bovendien vertelde hij over een schaatswedstrijd waar hij de 2e prijs behaalde. Naar aanleiding van deze brief is er contact gezocht met Teun Riphagen voor eventuele foto's. Teun heeft toen de aantekeningen over de vernietiging van de Olster wassertoren, die vlak bij Derks ouderlijk huis stond aan de vereniging toegezonden. Dit verslag had Derk opgesteld in 1995 en zijn belevenissen van de laatste oorlogsjaren hierin vermeld.

BRASSERIE - RESTAURANT

SINDS 1916

KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf

Koppelstraat 42

7391 AK Twello

T 0571 27 04 73

info@detuinenvanbosch.nl

volg ons:

detuinenvanbosch.nl

AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

REACTIES VAN LEZERS

door Gerrie Groenewold en Martin Rothengatter

In Kroniek nummer 2 van 2020 kon u de reactie lezen van mevrouw van Noortwijk-Engel naar aanleiding van de foto die op de voorkant stond van de extra Kroniek 'Oorlog en vrede in de gemeente Voorst'. We hebben een gesprek met haar gehad op 14 juli 2020 om van haar zelf te horen hoe zij de oorlog en de bevrijding beleefd heeft en over de foto die zij gemaakt heeft.

"Op die 12e april 1945 waren de Duitsers weggetrokken uit het centrum van Twello en hoorde ik het geratel van de Bren Gun Carriers (licht gepantserde rupsvoertuigen voor transport van troepen, materieel en ondersteuning) in de Dorpsstraat in Twello. De bevrijding was aanstaande. Canadese troepen hadden de oversteek over de IJssel bij Gorssel gewaagd en wa-

De vrouw van dokter Engel met de bewuste Canadees

ren via Wilp onder andere naar Twello opgetrokken om ons te bevrijden. Ik was toen 16 jaar en het derde kind uit een gezin van vier kinderen. Mijn vader (Frits Engel) was, nadat hij een periode van 6 jaar in Indië als arts gewerkt had, in 1931 een praktijk begonnen als huisarts in het dorp Twello. Het huis waar we gewoond hebben in Twello staat er nog steeds. Het heette 'Stadwijk'. De laatste oorlogsjaren waren voor mij redelijk normaal voorbijgegaan. Ik ging naar het gymnasium in Deventer. Ik zat in de 5e klas. Tot 'dolle dinsdag' (5 september 1944), toen werd Deventer gebombardeerd en werd ook de school verwoest. Vanaf dat moment was er geen school meer. Er was nog de mogelijkheid om bij de leraar thuis lessen te volgen; we hadden een kleine groep. Ik was eigenlijk wel de hele dag bezig met melk halen bij de boeren, of om naar de fabriek van Linthorst gaan om soep te halen voor de evacués. De soep haalde ik in een emmer. Zo ging dat je moest voor je dagelijks levensonderhoud de nodige actie ondernemen. Ik herinner me die tijd nog heel goed en denk er nog veel aan. Zo waren we een keer in Empe toen er een V1 overkwam. We schrokken daar zo van dat we meteen in een greppel doken. Elke keer als ik daar later weer in de buurt kwam dan zag ik dat zo weer voor me. Maar bovenal als ik aan die tijd denk realiseer ik me dat we het geluk hebben gehad dat we het hebben overleefd met ons hele gezin. Hoewel dat op het laatst nog wel heel ang-

stig werd omdat mijn vader op zaterdag 2 maart 1945 werd opgepakt door de Duitsers en naar de Oxerhof werd gebracht. Daar heeft hij gezeten tot 5 april, vlak voor de bevrijding. In april 1945 waren de bruggen over de IJssel opgeblazen en kon ik dus niet meer naar Deventer. Vanaf september 1944 kwam familie uit Arnhem als evacués bij ons wonen. Ze bleven tot eind 1945. Toen op 12 april gebeurde het, we werden bevrijd door de Canadezen. Op die dag heb ik de foto's gemaakt van de Canadezen. Het was natuurlijk groot feest, eindelijk vrij en je dacht er eigenlijk helemaal niet bij dat een eindje verderop de strijd nog volop aan de gang was. In het gebied van de Basselt en in Wilp Achterhoek en verderop in Nederland werd nog flink gevochten en was het nog erg gevaarlijk. De Canadezen bleven een paar dagen en trokken dan weer verder om de rest van Nederland te helpen bevrijden. Er waren een paar leuke Canadezen die uitgebreid

Ellie Scheeffter, Fientje de Vries en Eva Scholten (vriendinnen van Riet) met twee Canadese soldaten

Foto Riet van Noortwijk-Engel

de tijd namen om te poseren en met ons op de foto te gaan. De eerste foto is dé Canadees samen met mijn moeder. En op de andere foto samen met zijn maat met Ellie Scheeffter, Fientje de Vries en Eva Scholten. Eva werkte bij de gemeente voor de distributie. De andere foto is van de soldaat die op de Kroniek stond. Ik weet dat hij uit Oost Canada kwam, maar hoe hij heette dat weet ik jammer genoeg niet. Na de oorlog heb ik de draad weer opgepakt en ik ging in mei 1945 al weer naar school en heb het gymnasium afgemaakt, daarna een opleiding gedaan bij Rollecatte en Schoevers. Ik heb gewerkt voor het Rijksbureau voor hout en als au-pair in Frankrijk. Op mijn 23e ben ik getrouwd met van Noortwijk. Hij was bij de Marine (zeedienst) dus hebben we onder andere gewoond in Vlissingen en Den Helder. Na de pensionering van mijn man woonden we eerst twee jaar in Epse en toen verhuisden we naar Olst. Daar woon ik nog steeds, al meer dan 40 jaar.

HET SCHILDERSAMBACHT IN DE PRAKTIJK IN DE PERIODE 1927-1977

Door Lammert Lugtenberg

Mijn onderzoek naar het bestaan van de 'Vakteekenschool Terwolde' heb ik een vervolg gegeven door het beroep van mijn vader Jan Lugtenberg nader te gaan uitwerken. In 1927 koos hij als 15-jarige jongen voor het beroep van schilder/behanger. Gedurende zijn opleiding in de avonduren aan de 'Vakteekenschool Terwolde' werkte hij al in de praktijk. Zijn verhalen uit de praktijk van 1927 tot 1977 heb ik uit mijn herinnering aan het papier toevertrouwd.

Het belangrijkste was volgens mijn vader het voorbereiden voor het eigenlijke schil-

Jan Lugtenberg aan het werk

deren. Eerst de oude lagen verf losbranden met een benzinebrander en dan afkrabben met verfkrabbers. Daarna schuren en plamuren en nog eens schuren. Schuren met schuurpapier, maar ook om het houtwerk nog gladder te krijgen met een stuk puimsteen, dat is een stuk lavagesteente. Daarna grondverven, nogmaals schuren, afstoffen en daarna aflakken. De verf die gebruikt werd was op basis van lijnolie en moest met terpentijn op de juiste dikte worden gebracht om een mooi verfresultaat te krijgen. En veel ervaring opdoen met schilderen, zodat er bij het schilderen geen sjankers (van wegzakkende verf) ontstonden. Het schilderen gebeurde met verschillende kwasten. Ronde, ovale, blokkwasten en penselen. De kwasten werden gemaakt van varkenshaar. Voor lichte en donkere verf had hij steeds aparte kwasten. Na gebruik en bij gebruik voor een andere kleur moesten de kwasten steeds opnieuw met terpentijn worden uitgespoeld. Het gebruik van verfrollertjes kende hij toen nog niet en het afplakken van de ruiten was er ook niet bij. Alles ging strak met de kwast lijnrecht langs de ruit. Hij was erg zuinig op zijn gereedschappen en die werden als het werk af was dan ook weer direct schoongemaakt.

Op de boerenbedrijven werd ook veel met witkalk gewerkt. Vooral op wanden en plafonds. Deze zogenaamde gebluste kalk

ontstaat door kalkblokken in kalkovens te verbranden en er later water aan toe te voegen. Om het te kunnen verwerken moest het met water worden verdund. Het werd met een blokkwast op de muren en plafonds aangebracht. Witkalk werd ook gebruikt voor de ontsmetting tegen luis en mijten in de kippenhokken. Ook werden de bovenzijden van de muren van de stallen, zodra het vee in het voorjaar weer naar buiten ging, weer opnieuw gewit. Op de onderkant werd dan weer zwarte teerverf aangebracht.

Ook het behangen behoorde tot de werkzaamheden van een schilder, dus ook daar heeft hij zich in bekwaamd. Voor er met behangen kon worden begonnen moest eerst het plaksel worden aangemaakt en wel zodanig dat er geen klonten ontstonden. Na het insmeren en om het plaksel te laten intrekken, werden de banen eerst dubbelgevouwen. Daarna werden ze pas op de muur aangebracht en op maat afgeknipt. Om in de lengte een strook van het behang af te halen werd deze er niet met de behangschaar afgeknipt, maar was

Behanggereedschap, het slagmes en de stalen band

er een net over de rand van de behangtafel stekende stalen band aangebracht. De strook die er af moest, werd over de rand van de stalen band gelegd en door met een slagmes schuin tegen de stalen band en tegen het behang te slaan werd de strook eraf geslagen. Dit vroeg uiteraard wel enige handigheid.

Het was vroeger in de oude huizen altijd een probleem om het behang op de muren te krijgen en te houden. Tot heel lang werden deze muren dan ook gesausd met witkalk. Bijna alle buitenmuren van de oude huizen waren zoals dat heet enkelsteens. Dat is zonder spouw, dus ook niet isolerend, hetgeen betekende dat de muren aan de binnenkant vaak heel erg vochtig waren. Je kon het behang dan ook niet rechtstreeks op de muren plakken. Om deze muren toch te kunnen behangen werd er een raamwerk van tengels aangebracht, waarop dan heel strak een wit lakendoek werd gespijkerd. Het vocht op de muren kwam daardoor niet in aanraking met het lakendoek. Op dit droge lakendoek kon dus het behang worden aangebracht. Ter versiering werd er altijd

boven langs het plafond een ongeveer vijf centimeter brede rand geplakt, in kleur en uitvoering combinerend met het behang.

Tot het schildersvak hoorde ook het glas-zetten. Toen was er nog alleen enkelglas dat op maat moest worden gesneden. Hij gebruikte daarvoor een glassnijder. De ruit werd eerst met glaslatjes in de sponning vastgezet. Daarna werd met een stopmes de stopverf aangebracht waardoor de ruit rondom vast in de sponning zat. Stopverf is kneedbaar en is vervaardigd uit krijt-poeder en lijnolie en is overschilderbaar.

Mijn vader werd door “baas” Jan Rensink vaak gevraagd om, zoals mijn vader dat noemde, “klantenwerk” te doen. Dus bij particulieren een huis schilderen of kamers behangen. Dit vond hij ook het mooiste van zijn vak. Daarover een mooi voorval dat hij me eens vertelde.

Hij werd een keer naar een grote villa van een Deventer fabriekseigenaar gestuurd

Zoon Lammert aan het werk als behang-insmeerder

omdat mevrouw een andere kleur verf, door haarzelf uitgezocht, op de grote voordeur wilde hebben. Dus mijn vader aan het werk, de deur afbranden, schoonmaken met ammoniak, schuren, plamuren, gronden nog eens schuren en daarna aflakken. Met iedere keer een tijd ertussen om het werk te laten drogen.

Hij was tevreden met het werk en riep mevrouw erbij om het resultaat te komen bekijken. Ze bekeek het werk en zei toen; “Schilder het ziet er prachtig uit, maar de kleur valt me toch wel erg tegen. Kun je Rensink nog eens langs sturen om met hem een andere kleur uit te zoeken”.

Mijn vader ging verbaasd terug naar de werkplaats en deelde Rensink het verzoek van mevrouw mee en zei toen: “Baas Jan wat moet dat allemaal dan wel niet gaan kosten, al de uren die ik er al aan heb besteed en de uren omdat ik het nog een keer moet gaan doen”. Waarop Rensink zei; “Jan Lugtenberg maak jij je daar maar niet druk om, ik breng alle uren in rekening en die mevrouw wil het zelf en kan het wel betalen ook”.

Bij het werken in de nieuwbouw ging het volgens hem meer om de kwantiteit dan de kwaliteit van het schilderwerk. De jonge generatie schilders stond daar volgens hem niet te schilderen, maar met één pot verf in één kleur en met één kwast ‘liepen ze er langs’ in plaats van staande te schilderen.

Volgens hem werd er door de jonge generatie dan ook heel erg ruw geschilderd, met veel van die sjankers waarvan hij zei: “Ze schildert zo ruw ie kunt er de pette wel an ophang’n”. Het was fysiek een redelijk zwaar beroep. Ladder op en ladder

af met een pot verf en kwasten en dan nog soms hoog op de ladder staande schilderen. Voor de hogere verdiepingen werd gebruik gemaakt van onder meer grote driedelige houten touw-optrekladders van 3 x 16 sporten die tot een hoogte van zo'n 12 ½ meter reikten en een gewicht hadden van ongeveer vijftig kilogram. Erg zwaar om te versjouwten en om stabiel neer te zetten. Een ARBO-wet die dit nu aan banden legt was er toen nog niet. Die werd pas in 1998 ingevoerd.

In 1977 een week voor zijn pensionering zocht ik hem nog eens op en trof hem hoog op zo'n hoge ladder staande schilderend aan. Toen ik hem vroeg "Waarom laat je dat die jonge jongens niet doen?" was zijn antwoord; "Die jongens durven niet zo hoog". Dus deed hij het op bijna 65-jarige leeftijd zelf nog maar even.

Van de vakman huisschilder werd dus naast de nodige kennis van materialen en verfstoffen, vooral ook praktijkervaring verwacht, om tot een goed stuk schilder-

werk te komen.

Eerst werkte hij bij schildersbedrijf Johan Durand in Terwolde. Toen die zijn zaak had overgedaan aan Reinder Zweers is hij voornamelijk in Deventer gaan werken. Eerst op de Worp bij Marten Waanders en vanaf 1955 tot zijn pensionering in 1977 bij Schildersbedrijf Rensink.

Voor zijn 12 ½-jarig dienstverband kreeg hij in 1967 een herinneringspenning van de Bond van Nederlandsche Schilderspatroons. In het IJsselhotel in Deventer werd hem in november 1977 door "Baas Jan" (Rensink), zoals mijn vader hem altijd noemde, een afscheidsreceptie aangeboden. Dus na precies vijftig werkzame jaren kon hij in 1977 van zijn AOW gaan genieten. Het eerste maandoverzicht van de in november 1977 toegekende AOW-betaling is nog bewaard gebleven.

Na zijn pensionering in 1977 is hij nooit echt gaan klussen. Wel heeft hij zo nu en dan voor familie en kennissen schilderwerk verricht en kamers behangen, waarbij ik hem soms als zijn 'behanginsmeerder' heb geassisteerd. Hij vermaakte zich prima in zijn bloemen- en groentetuin en met het verzorgen van zijn kippen en konijnen.

De door hem altijd gebruikte attributen, zoals de behangtafel, het slagmes en de behangschaar, de stalen band en de insmeerborstels, de duimstok, het stopmes en de plamuurmessen, het stoffertje, het verfemmertje en de kwasten worden nu nog steeds gebruikt en staan op afroep voor familieleden beschikbaar.

De penning die Jan Lugtenberg in 1967 ontving voor zijn 12 ½-jarig dienstverband

DE KERKKLOKKEN VAN NIJBROEK

Door Ds. Th.J.S. van Staalduine

Onderstaand artikel is gepubliceerd in 'Ons Kerkblad' van de Protestantse Gemeente te Nijbroek, 70e jaargang, juli/augustus 2020

In mei kregen wij het verzoek van Niels van der Giessen of hij het geluid van onze kerkklokken mocht opnemen en ook foto's en video-opnamen mocht maken van het luiden. Het is namelijk zijn hobby om op die manier kerkklokken te documenteren. Hij houdt het resultaat niet voor zichzelf, maar zet het op internet. Zoekt u maar eens bij YouTube naar 'Niels van der Giesen' en 'luidklokken' en u vindt zijn kanaal waarop momenteel al 196 video's staan van tal van kerken. Hij is overigens niet de enige met deze activiteit. Met een aantal

anderen heeft hij een online database opgezet die in de toekomst alle kerkklokken van Nederland zal tonen met beeld en geluid en met alle beschikbare informatie.

DE KLOKKEN VAN DE MIDDEL-EEUWEN EN VAN DE 16E EEUW

Na de restauratie van onze kerk, begin jaren '80 publiceerde mevr. Meta Prins-Schimmel een uitvoerige studie naar ons kerkgebouw. Zij schrijft dat het schip (de kerkzaal voor de boog) en de toren gebouwd zullen zijn rond het midden van de 14e eeuw (dus rond 1350) en dat de toren verhoogd is in de eerste helft van de 16e eeuw (dus tussen 1500 en 1550). Baksteenformaat en kapconstructie wijzen daarop. Je bouwt en verhoogt geen

De zware klok die in 1960 is geplaatst met de tekst van 1610.

kerktoren als je daar geen klokken in wilt hangen. Het is dus logisch om te veronderstellen dat er al in de middeleeuwen klokken in de toren hebben gehangen. Helaas hebben we pas documentatie over kerkklokken uit de protestantse tijd. De regio werd in 1591 definitief veroverd op de Spanjaarden en daarna werd Nijbroek van katholiek protestants. Het was een woelige tijd. Tientallen jaren liep de frontlijn van de 80-jarige oorlog in de buurt van Nijbroek. Het is bekend dat strijdende partijen vanaf de 15e eeuw de nare gewoonte hadden om kerkklokken om te smelten voor de oorlog. Daar kon je geschut van gieten, of kanonskogels. Zouden de oudste klokken van Nijbroek door dit lot getroffen zijn? Het lijkt logisch. Ze zijn in ieder geval toen de rust weerkeerde vervangen. In 1610 (het Twaalfjarig bestand in de 80-jarige oorlog was net in 1609 ingegaan) goot Willem Wegewart, lid van een bekende klokkengietersfamilie uit Kampen en Deventer een klok van 1580 kilo voor de kerk van Nijbroek.

In 1658 kwam er een kleinere klok (en dus met lichter geluid) van 750 kilo bij, gegoten door de broers Peter en Henrick van Trier te Huissen. Aardig is dat op die klok uit 1658 ook de opdrachtgevers vermeld stonden: Guert Gerrits en Franciscus Magirus waren toen 'kerckmeister'. Dat waren dus de kerkrentmeesters van toen. Voorts is de dominee vermeld: Johannes Cotius en de burgerlijke overheid deed ook mee: Peter de Bruyn was 'vice richter'. Nijbroek was toen een richtersambt, maar we hadden kennelijk in 1658 geen volwaardige richter die hier de scepter zwaaide. We moesten het doen met een

assistent, vandaar dat 'vice'.

KLOKKEN IN HANDEN VAN OVERHEID EN BEZETTER

De overheid palmde de klokken in 1798 in. We leven dan in de tijd van de 'Bataafse Republiek', een vazalstaat van Frankrijk. Alle oude kerken waren daarvoor in gebruik bij de voorganger van de Hervormde Kerk. Maar dat was niet eerlijk voor het katholieke volksdeel. Daarom werden de kerkgebouwen in 1798 herverdeeld. En passant bepaalde de overheid dat alle kerktorens met hun klokken eigendom werden van de burgerlijke overheid. Dat had te maken 'met de functie' die zulke torens in het maatschappelijk leven innamen. Ze hadden immers vaak een publieke functie: uitkijkpost, gevangenis, alarmering bij gevaar of brand e.d.' (Mr. H.A. Lasche, 'Kerktorens: ze blijven de aandacht vragen' in: Kerkbeheer juni 2017, 8-12, 9). Niet veel kerkgangers zullen beseffen dat ze op zondag onze kerk inlopen via een kerktoren die helemaal niet van onze protestantse gemeente is! Want die toren is nog steeds van de burgerlijke gemeente Voorst. Daar zijn we overigens blij mee, want alle kosten van het onderhoud van toren en klokken zijn dan ook voor de overheid! Op de zware klok van 1610 hadden de klokkengieters een boodschap gezet voor ieder die de klok hoort slaan:

NEEMPT WAER W TIDT
WIE DAT GHY SYT
DOER CLOCKXGESLACH
GEDENKT UP STERVENSDACH

Een rijmpje dat ons oproept 'uw tijd' waar

te nemen, en dus te beseffen hoe laat het is, maar ook wie je zelf bent, hoe jij je tijd besteedt: wie dat gij zijt! Want het slaan van de klok herinnert aan het voorbijgaan van de tijd, op weg naar de dag van je dood. Het is bedoeld als 'memento mori', een aansporing om je levenstijd goed te gebruiken zodat je op je 'stervensdach' met vrijmoedigheid voor God kunt verschijnen. De stervensdag van de Nijbroekse klokken zelf kwam in 1943. Het was weer oorlog en de bezetter besloot in september 1942 in heel Nederland kerkklokken in beslag te nemen om ze om te smelten tot oorlogstuig. Het kostte Nederland 4793 klokken met een totaal gewicht aan metaal van 1.872.813 kilo (Zie Wikipedia, 'klokkenvordering'). Ook in Nijbroek werden de klokken omhoog getakeld. De vader van Aart Stenfert kon nog net een foto maken van de klokken op de grond, voor ze voor immer werden weggevoerd. Toen was het jarenlang stil in het dorp...

In de toren zelf is in 1943 een gat geslagen. Dat is tot heden in het metselwerk te zien.

De oude klokken 1943 naast de kerk Nijbroek bij de roef. Foto Johannes Gijsbert Stenfert

De toren in 1943 met gat voor het verwijderen van de klokken, foto Johannes Gijsbert Stenfert

DE KLOKKEN VAN 1950 EN 1960

De gemeente Voorst nam na de oorlog haar verantwoordelijkheid en liet in twee fasen klokkengieterij Eijsbouts in Asten twee nieuwe klokken gieten. Eerst werd in 1950 de kleinste van 1658 vervangen. Dat is de klok die tegenwoordig mechanisch wordt aangedreven en 's middags om 12 uur luidt. De slagtoon is: as1. Naast de 'oude tekst' werd toegevoegd:

IN 1950 WERD IK GEGOTEN
OM DE PLAATS IN TE NEMEN VAN
MIJN VOORGANGSTER, DOOR BRUTE
MACHT GEROOFD IN 1943.
WIER GEDACHTENIS IK OP MIJN AN-
DERE ZIJDE DRAAG.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
VAN VOORST.

MR. G.W.J. BARON VAN DER FELTZ,
BURGEMEESTER.

P. VAN DONGEN, WETHOUDER.

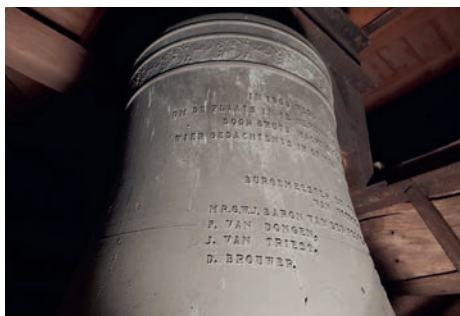
J. VAN TRIEST, WETHOUDER.

D. BROUWER, SECRETARIS.

Na de roof van de klokken in 1943 is het metselwerk hersteld. Dit is nog duidelijk te onderscheiden. Foto 24-7-2020 Theo van Staalduine

Op de tweede klok, de zware, heeft Nijbroek nog tien jaar moeten wachten. Aart Berends weet nog goed hoe hij, net van de middelbare school af, in 1960 de brug van het huis van de Stenferts aan de Middendijk aan het metselen was, toen voor het eerst de beide klokken weer klonken. Die zware klok (Slagtoon: es1) luiden we tot op de dag van vandaag met de hand op zaterdagavond en bij kerkdiensten,

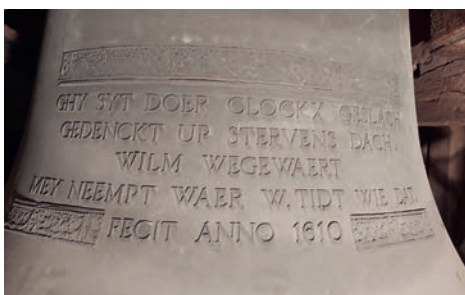
Klok die in 1950 werd geplaatst in de kerk van Nijbroek. Foto Niels van der Giessen

samen met de oudere lichtere klok. De zware klok wordt apart geluid met begrafenissen en op 4 mei. De klepel slaat daarbij aan één kant. Hierdoor klinkt een langzamer en statiger geluid dan wanneer zij op de normale manier zou luiden en dat past goed bij de gelegenheid. Ook zorgt deze klok dat de tijd wordt aangegeven middels de uurslag. Op de klok van 1960 staat opnieuw vermeld wie er voor hadden gezorgd:

TIJDENS HET BESTUUR VAN MR. G.W.J. BARON VAN DER FELTZ, BURGEMEESTER; J.J. MEULENBROEK EN J.H. BERENDS, WETHOUDERS EN G. PONGERS, SECRETARIS, WERD IK DOOR KLOK-KENGIETERIJ B. EIJSBOUTS N.V. TE ASTEN GEGOTEN.

MOGE MIJN KLANK DIE IN 1960 WERD GEBOREN, DE HERINNERING LEVENDE HOUDEN AAN MIJN IN 1943 GEROOFDE VOORGANGSTER, WIER GEDACHTENIS IK OP MIJN ANDERE ZIJDE DRAAG.

Al had Voorst er 10 jaar extra voor geno-

De zware klok die in 1960 is geplaatst in de kerk te Nijbroek, met het rijmpje van 1610. Foto Niels van der Giessen

men, het lijkt toch dat die zware klok wat haastwerk is geweest in Asten. Ze hadden opdracht de tekst van 1610 er weer op te zetten, maar deden dat in verkeerde volgorde, zonder het rijm recht te doen en de regel over de gieter van 1610 werd helemaal verhaspeld. Er staat nu:

GHY SYT DOER CLOCKX GESLACH
GEDENCKT UP STERVEN'S DACH.
WILM WEGEWAERT
MEY NEEMPT WAER W.TIDT. WIE DAT.
FECIT ANNO 1610

Na het eerder genoemde gedichtje had dus moeten staan: WIL[le]M WEGEWAERT MEY FECIT ANNO 1610. Oftewel: Willem Wegewaert heeft mij [de klok dus] gemaakt [dat is de vertaling van het Latijnse fecit] in het jaar 1610. Maar ach, de klok-kengieter van 1960 zal hebben gedacht: Wie gaat er nu boven in de klokkentoren kijken hoe die tekst er op staat? Niels van der Giessen dus in 2020!

Wilt u nu zelf de kerkklokken van Nijbroek uit uw eigen computer horen ga dan naar youtube: https://www.youtube.com/watch?v=ORBekI3_G5M&feature=youtu.be

Het interieur van de kerk. Foto 16 mei 2020
Niels van der Giessen

The Zedwell logo consists of a stylized 'Z' made of two overlapping triangles, one blue and one orange, with the word 'Zedwell' in blue and 'ontdekkend op weg' in smaller text below it. The main heading is 'Ontdekkend op weg'. Below this, there is a paragraph of text: 'Wij guiden in het wisselende stroomgebied van de IJssel met dijkhuizen, landgoederen, kastelen en vroege ontginningen van landbouw en veeteelt. Wij laten Veluwe, Salland en delen van de Gelderse Achterhoek zien in ieder jaargetijde en vertellen de verhalen en sagen die in deze gebieden de ronde doen.' Another paragraph follows: 'Ieder jaargetijde maakt de streek net weer anders. Ontdekken we nieuwe plekken en vergezichten. Boerderijen met lanterkarners te luist en te keur. Verhalen van bijzondere momenten, personen en gevechten om bezit. Dat is wat Veluwe, Salland en Gelderse Achterhoek u bieden, eeuwen van grootse waarde voor streek en mens.' A quote box contains the text: 'De gids stapt bij u in en neemt de tijd om tijdens de rondrit te vertellen over omgeving en mens.' Below this, it says 'Een tour duurt maximaal 2 uur:'. At the bottom, contact information is given: 'info@zedwell.nl' and '06 - 53 67 85 62'. The website 'www.zedwell.nl' is displayed in large white letters over a background image of a landscape with water and trees.

UIT DE OPREGTE HAARLEMMER COURANT VAN OKTOBER 1838

* * Door tusschenkomende omstandigheden UIT DE
HAND TE KOOP, om met April 1839 of eerder te
aanvaarden :
Het bijzonder aangenaam, aan den Straatweg in het
Dorp Voorst, tusschen Zutphen en Deventer gelegen
BUITENGOED BEEKZIGT, bestaande in een zeer
hecht, sterk en logeabel modern HEEREN-HUIS,
voorzien met 9 ruime, gestucadoorde en fraai behangen
Woonkamers, Desert-, Provisie-, Boden- en Mangel-
kamers, Keuken, Kelder, 4 Bergplaatsen, Koets-
huis, Stal voor vijf Paarden, Hooi- en Droogzolders,
een fraaije Koepel op het Huis, met eene Kamer daar-
achter, ruime Vestibule en gestucadoorde Gangen, al-
les onder een dak, het Huis circa 31 Ellen, 3 Palmen
Ned. Maat in het front, de kleinste Woonkamer circa
6 Ellen 2 Palmen, enz., best geschikt voor Zomer- en
Winter-Verblijf, benevens groote Tuin, onderscheiden
soorten Vruucht- en andere Boomen, voorzien met Wan-
delpaden enz., te zamen groot ruim drie Bunders; te
bevragen bij den Eigenaar op gemelde Plaats, of bij
den Boekverkooper W. C. WANSLEVEN, te Zut-
phen, mits Brieven *franco*.

In de Opregte Haarlemmer Courant van 18 oktober 1838 stond bovenstaande advertentie waarin de buitenplaats Beekzicht te koop werd aangeboden.

Dit jaar bestaat landgoed Beekzicht in Voorst 200 jaar. Het begon in 1820 met de koop van de boerderij de Adelaar. In de eeuwen daarna is de agrarische investering uitgegroeid tot een landgoed van 500 hectare. Op het landgoed heeft een prachtig landhuis gestaan dat in 1838 te koop werd aangeboden. Het huis is enkele keren grondig verbouwd en zelfs afgebroken en opnieuw opgebouwd. In juni 1940 werd huis Beekzicht afgebroken en is

het daarna niet meer herbouwd. De plaats waar het huis gestaan heeft is nog duidelijk herkenbaar. De nog aanwezige kelder is in gebruik is genomen door vleermuizen. Huis Beekzicht was een redelijk groot gebouw; het front was ruim 22 meter breed. De afmetingen van het huis zijn in de advertentie in de oude maten, el en palm, aangegeven. Een el was 69 centimeter en een palm was 10 centimeter. Lokaal konden deze maten verschillen. Toen in 1820 het metriek stelsel werd ingevoerd werd de palm gelijkgesteld aan 10 centimeter. Meer weten of wilt u Beekzicht bezoeken zie <https://www.landgoedbeekzicht.nl/> www.landgoedbeekzicht-nl/welkom/

COÖPERATIEVE STOOMZUIVELFABRIEK “DE BOERENSTAND” IN TERWOLDE (DEEL 1)

Door Hanneke Haaksma

In Terwolde stond tot 1972 een boterfabriek die velen zich zullen herinneren: de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek “De Boerenstand”, opgericht in 1912. Op zich geen bijzonder feit want er stonden in Gelderland alleen al in de eerste helft van de 20e eeuw meer dan honderd lokale zuivelfabrieken, waarvan de meeste coöperatief.

DE ONTWIKKELING VAN BOTERFABRICAGE TOT HET EINDE VAN DE 19E EEUW.

Al vanaf de middeleeuwen speelde Nederland – de lage landen aan de Noordzee – een rol in de productie van zuivel. Niet te vergelijken met de moderne industriële productie natuurlijk. De zuivelbereiding van boter en kaas, vond plaats op de boerderij, toen nog hoofdzakelijk een gemengd bedrijf. De bedrijven waren klein en een gemengd bedrijf bood de boer meer zekerheid. Bijna alles was bedoeld voor eigen gebruik. Akkerbouw, kippen en varkens, een paar koeien voor vetweiderij en voor de mest. Pas op de tweede plaats hield men koeien voor de melk. Op deze kleine boerenbedrijven was er dus geen sprake van zuivelproductie van enige omvang. Trouwens, de relatief kleine koeien gaven maximaal niet veel meer dan vier liter melk per

dag. Als men rekening houdt met winterstalling en droogstand komt men gemiddeld op ongeveer 800 liter per jaar. Melk werd eventueel afgeroomd voor boter, de ondermelk ging naar de kalveren of de varkens. Als er al een overschot was werd de melk vooral verwerkt tot kaas, een houdbaar product. Het restproduct, de wei, diende als basis voor varkensvoer. De techniek en hulpmiddelen voor de boterbereiding waren in die tijd nog erg primitief. De kwaliteit van boter voldeed lang niet aan de huidige standaard en soms was de boter zo slecht dat het gebruikt werd als smeermiddel voor de assen van boerenwagens. De boter bevatte vaak te veel vocht en werd daardoor snel ranzig.

GROEI VAN DE VEESTAPEL

Door de geleidelijke ontginning van woeste gronden, bedijking en droogmakerijen in de 17e eeuw was er meer grond beschikbaar om in de levensbehoeften van de groeiende bevolking te voorzien. Vaak was dat weidegrond. Ook werd akkerbouw in wat wij nu als veenweidegebieden kennen vaak niet meer mogelijk door daling van het maaiveld als gevolg van inklinking van de veenondergrond. Er kwam dus meer weidegrond beschikbaar en de boer breidde zijn melkveebezit uit. De boerderijen in voor de veeteelt gunstige

gebieden (Friese Greidhoek, rivierkleigebieden en het Groene Hart) maakten wel boter en kaas die werd verhandeld op de markt. Al waren boter en kaas toen meer seizoensproducten. Met name boter werd gezien als een luxeproduct.

Rond 1800 was de melkgift van een koe al circa 2500 liter per jaar, (tegenwoordig ongeveer 10.000 liter per jaar). Koeien werden groter en beter gevoerd. In de negentiende eeuw hield men in de veenweidegebieden van Holland en Friesland tot wel 40 à 50 koeien per boerderij, en die boerderijen waren dus bij uitstek ingericht op zuivelbereiding, kaas en boter. In de rivierkleigebieden zoals in onze streek, had men minder dieren en was men meer gericht op alleen boterbereiding.

DE BOTERFABRICAGE

De techniek van de boterfabricage verbeterde in de loop van de tijd. Verbeteringen waren onder andere het koelen van de melk voor het opromen, maar zonder adequate temperatuurmeting (pas in de 19e eeuw) bleef het behelpen. De techniek van de karnton, de stootkarn, bleef in deze periode grotendeels ongewijzigd. Het karnen was een intensief werkje dat op iets grotere boerderijen werd overgelaten aan paarden of honden die de in de 17e eeuw uitgevonden karnmolen in beweging zetten.

Tot de landbouwcrisis van 1877 ging het evenwel zeer voorspoedig zowel in landbouw als de veeteelt. Engeland industrialiseerde snel en de groeiende arbeidersbevolking daar had voedsel nodig. Mensen met iets meer inkomen zorgden

voor veel vraag naar zuivelproducten. Nederland ging grote hoeveelheden zuivel exporteren. Het ging de boeren op de betere gronden voor de wind, maar van innovatie was nauwelijks sprake. Het proces van boter en kaas maken was niet echt veranderd.

Boerderijen die een kleiner aantal koeien hadden gingen soms, in navolging van landen om ons heen, de melk van meerdere boeren gezamenlijk in handkrachtfabriekjes verwerken. De room werd beter gekoeld en men karnde met de zogenoemde Holsteinkarn, een verbetering ten opzichte van de traditionele stootkarn.

Het aantal melkkoeien in de gezamenlijke weideprovincies was in 1895: 327.900 en in 1939: 494.600 (+ 51%); in Gelderland en Overijssel steeg het aantal melkkoeien van 1891 tot 1913 met 31%.

De hoeveelheid kilogrammen boter die in de provincies Gelderland en Overijssel werd geproduceerd in respectievelijk 1895 en 1912 op de boerderijen en in de boterfabrieken steeg. We zien een grote verschuiving naar de professionele fabrieken en een toename van de totale productie met 65%.

In 1895 op de boerderij 7.741.100 kg en in de fabriek 2.023.642 kg, totaal 9.764.742 kg.

In 1912 op de boerderij 3.785.000 kg en in de fabriek 12.177.000 kg, totaal 15.962.000 kg.

HOE MAAK JE BOTER

1. Opromen: de volle melk gekoeld laten opromen. Dat kan door de melk 24 uur

te laten rusten, maar met de roomcentrifuge gaat het sneller en beter. Het restproduct is de ondermelk;

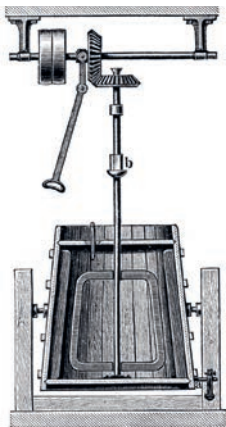
2. Karnen: door de room in beweging te houden klonteren boterkorrels samen; de vloeistof, karnemelk, wordt afgescheiden, dit karnen ging vanaf het einde van de 19e eeuw met de modernere Holsteinkarn of varianten daarvan. Deze konden machinaal aangedreven worden.

3. Kneden: de boter wordt gekneed om het laatste achtergebleven vocht te mengen met de boter (emulsie); vroeger gebeurde dit met de hand, later machinaal b.v. met de Ahlbornkneder. Tenslotte wordt de boter verpakt.

Voor 1 kilogram boter is ongeveer 20 liter melk nodig.

MELKTRANSPORT

Het transport van de melk werd makkelijker toen de moderne melkbus in 1897 werd uitgevonden. Dit waren grote vertinde koperen bussen van 40 liter later werden ze gemaakt van vertind plaatstaal. Rond 1970 waren melkbussen van aluminium met een inhoud van 30 liter.

De Holsteinkarn. De ton wordt door het mechanisme bovenaan in een ronddraaiende beweging gebracht waardoor de botervorming plaatsvindt.

Maar er was een probleem waardoor Nederlandse boter in een kwaad daglicht kwam te staan. Het laatste kwart van de 19e eeuw hadden zuivelboeren enorm veel last van knoeierij met boter. Handelaren kochten boter van verschillende kwaliteiten op en gingen deze vervolgens kneden tot een meer homogeen product. Vaak werd er water aan de boter toegevoegd (hoger gewicht) maar niet zelden ook rundvet. De boeren werd verweten dat zij een slecht product leverden en de Engelsen kochten hun boter uiteindelijk liever in Denemarken.

INNOVATIE

Nu werd het echt belangrijk om te innoveren en bovendien de strijd aan te gaan met de opkomende margarine-industrie. Maar dat ging niet zonder slag of stoot.

In de eerste plaats was er vermenging van natuurboter met margarine, natuurboter was geen beschermd product en margarine werd ook boter genoemd, naast rundvet werd er aanvankelijk nog veel melk in margarine verwerkt.

Op de tweede plaats werd margarine een grote concurrent van natuurboter. In 1883 promoveerden de margarinefabrikanten op een tentoonstelling in België margarine onder de naam "Beurre de Hollande, qualité supérieure". Kleur en verpakking waren hetzelfde als echte roomboter. De consument zag het verschil niet.

De naam van Nederlandse natuurboter moest gezuiverd worden. Natuurboter moest een goed en relatief houdbaar product worden. Modernisering van het productieproces kon nu niet uitblijven. Landbouwmaatschappijen waren in opkomst,

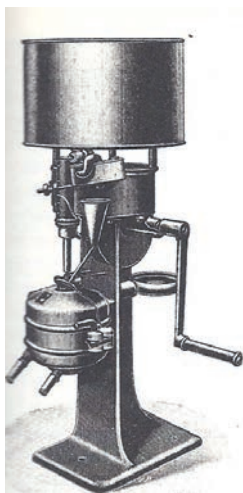
maar richtten zich meer op het algemeen landbouwbelang dan op het economisch belang van de boer zelf. Maar er was ook tegenwerking: boeren kregen weinig scholing en grootgrondbezitters en notabelen vonden dat meestal prima. "Men moet van boeren geen professors willen maken." Niettemin werden er cursussen en voorlichting door de Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw gegeven op de boerderijen door daarvoor geschoolde mensen. In 1874 werd in Wageningen een Provinciale landbouwschool opgericht, later Rijkslandbouwhogeschool en tegenwoordig Wageningen University & Research (WUR).

Toch hadden voorlichting en onderwijs in het begin niet veel effect. Vooral kleine boeren konden zich de moderne aanpak niet veroorloven. De roomcentrifuge die in 1879 uitgevonden werd door de Zweed Gustaf De Laval was voor de kleine boer een te grote investering.

Boterbereiding gebeurde nog wel op de boerderij, maar al snel ging men over tot

fabricage in de fabriek. Op de boerderij gaf het veel werk en op de fabriek ging alles veel efficiënter. De boer kreeg van de fabrikant een vaste prijs voor de melk naar rato van het vetgehalte, de ondermelk ging terug naar de boerderij. In deze periode kreeg het vee meer krachtvoer en daardoor ging het vetgehalte van de melk omhoog. Ook ging men vanaf 1874 stamboeken van het vee bijhouden. Voorheen werd er niet zoveel aandacht besteed aan fokmethoden. Maar nu fokte men met de beste melkkoeien en fokstieren die aan een bepaalde standaard moesten voldoen.

Het verschil tussen een coöperatieve en particuliere zuivelfabriek werd toen lang niet zo scherp onderscheiden als later. De opkomst van de zuivelfabrieken is vooral bevorderd door de invoering van de machinale ontroming van de melk. Een bijkomend voordeel was dat knoeierij het best voorkomen kon worden door de melk te verwerken in een fabriek. Men ging de strijd aan met de margarinefabrikanten door de ontwikkeling van het Rijksbotermerk, maar daarover meer in het tweede deel in Kroniek 2 van 2020.

De Laval Separator, een handmodel waarbij in de centrifuge de room van de melk gescheiden werd. Bron: Geluk Alfa Laval apparatuur wordt tegenwoordig nog gebruikt.

Bronnen:

- Jan Bieleman, Boeren in Nederland: geschiedenis van de landbouw 1500-2000, Amsterdam 2008
- J.A. Geluk, zuivelcoöperatie in Nederland: Ontstaan en ontwikkeling tot 1930, Uitgave van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbod, Den Haag 1967
- PIE Rapportenreeks 4 Zuivel- en melkproducten industrie, W.M.M. van Bers e.a., Stichting Project bureau Industrieel Erfgoed Zeist, 1994
- www.zuivelhistorienederland.nl

DE PUZZELFOTO

In ons archief kwamen we enkele foto's tegen waar we graag van willen weten wie er op staan, waar ze gemaakt zijn en wat de letters VVB op de uniformen betekenen.

REACTIES

Deze kunt u sturen naar de redactie van Kroniek. Mail: kroniek@okvvoorst.nl

EEN BIJZONDERE CONVERSATIE IN HERBERG DE DOOD

Door Gerrie Groenewold

Herberg De Dood, herberg van de stad Deventer stond aan de Twelloseweg op de Worp bij nummer 1a, op de plaats waar nu het bowlingcentrum staat. Handelsreizigers konden hier overnachten omdat zij na zonsondergang de stad niet meer in mochten, maar ook als de IJssel bevroren was en de schipbrug eruit lag. De reizigers konden dan 'de tijd doden' in herberg De Dood. De herberg wisselde nogal vaak van uitbater. In 1648 zijn Gerrit Coussens ende Wijer van Steenbergen de uitbaters. Jan Brink was in 1667 de waard. In 1700 was het herbergier Jacob Boerboom. In 1749 was dat Helmach van Schele met vrouw en drie kinderen. De herberg heeft dan vier haardplaatsen. Nog in 1802 werd De Dood bewoond door Gerrit Jan Schele (1757-1841) die gehuwd was met Mecheld Mulders (1755-1839). Daarna werd herberg De Dood verkocht aan Johannes Averink. In 1843 verkoopt Johannes Averink gehuwd met Harmina Franke de her-

berg aan Hendrik Jan Bolt voor f 13.500, = (de grond was in erfpacht van de gemeente Deventer) Het was toentertijd een heel complex met een logement, woonhuis, wagenhuis, paardenstal, bakhuis en een kegelbaan. Voor de belasting bebouwde eigendommen viel dit in klasse vier. Dat betekende dat er per jaar f 120, = betaald moest worden. Een heel bedrag want alleen de hoogwelgeboren heren Budde, van Marle en van Doorninck betaalden meer.

PROCES-VERBAAL

Op 16 november 1700 stelt G. Daendels, schout in het ampt Voorst, een wel heel bijzonder verbaal op dat luidt als volgt: Gerh. Daendels Scholtis des ampts Voorst, word mits desen geauthoriseert en gelast om ter instantie van d' Heer Lantdrost van Veluwen, aan den Hoog Ed. Lantgerigte van Veluwen, in de bancke van Voorst voor te doen en een dag van regten leg-

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

gen, J. Boerboom, waard in den Dood en sulks ter oorszaak den selven met seeckere vrouw, of sijn geweesene dienstmaagt, soude vleeschelijke conversatie hebben gehouden, sodanig dat deselve bevrugt is en met den eersten staat te cramen of heeft gecraamt, en in den noot hem 't hint heeft opgeswooren, en in confesso (toegegeven), en also dat is een Adulterium (buitenechtelijke gemeenschap) welke in een land van justitie is intollerabel, en anderen ten exempel (tot voorbeeld stellen) ten hoogsten strafbaar. So word den selve mede geordonneert beslag van s'Heeren wegen te doen op desselfs goederen, voorts om goed en Ficttecanten (handel) borge te doen stellen dat sal compareeren (verschijnen) aan 't gerichte voornoemt, dat gehouden sal worden as. 1701 en 't geëijsde sal worden voldaan, en verders te aanhoren sodanen eijssen conclusie , als men ten dage dienende , tegen hem

sal willen doen en nemen mits doende relaas in forma actum d.d. 16 novemb. 1700
Get.: Luc Willem van Essen, lantrost van Veluwe.

Op den 20 November 1700 hebbe ik ondergeschikte Scholtis , Jacob Boerboom aan den gerigte voor 't hoofs geciteert, en beslag op desselfs gereede goederen gedaan, dog seijde voor de actie geen borg te willen stellen.

Get.: G. Daendels Scholtis tot Voorst.

Prothocollateur inWilp f 55R op den 22 Novemb. 1700 Hr. Elberty.

D'31 Januarie 1701 ook besait an J. Buerboom ongereede goederen ingevolge dese acte gedaan voor geërfde gerichte. Dr. Sebastiaan Tichler. en J. W Peelen.

Get.: G. Daendels, Scholtis tot Voorst.

In 1700 maakte men van dit soort conversatie dus nog echt werk.

Herberg De Dood anno 1700

DE HAANSTRAAT

Door Marten Brascamp en Gerrie Groenewold

De Haanstraat ligt in Voorst en loopt van de Gietelsche Brouwerij tot de Appense kruising. Hij is genoemd naar de boerderij 'de Haan'. Die lag vroeger op de plaats waar de Haanstraat nu een bocht maakt op de kruising met de Keizersweg, de Kruisallee en de Zandwal.

Haan of hane/hoon/hone is een oud woord voor een verhoging in het landschap. Daar waren er kennelijk meer van, want ook aan de Zandstraat stonden twee woonhuizen waar het woord 'haan' in voorkwam: de Lathmershaan en de Hanecamp. Die werden al in 1749 in het

haardstedenregister genoemd. Aan de Zandwal ligt dan nog 'de Nieuwe Haan', voor het eerst vermeld in 1732, maar waarschijnlijk naar 'de Haan' vernoemd.

RODE HAAN

De Haan heette vroeger waarschijnlijk de 'Rode Haan'. Die wordt al in 1610 genoemd in het register voor de zogenaamde schildschatting. Dat is een voorloper van de huidige onroerend zaakbelasting. Mogelijk was het huis toen nog maar pas gebouwd.

Rode Haan zou kunnen verwijzen naar een herberg met die naam, maar misschien

Gedeelte van de weg van de Gietelsche Brouwerij naar de Woeste Hoeve, 1859-1929, Gelders Archief: 0875 Rijkswaterstaat, kaarten 256

gaat het veel verder terug. ‘Rode’ betekent ook een door rooien ontstane open ruimte in het bos (naar het Duitse woord Reuth).

Dat ‘de Haan’ en ‘de Rode Haan’ waarschijnlijk hetzelfde zijn, lijkt nog het duidelijkst te volgen uit een stukje tekst uit het markeboek van Gietelo. Daarin staat op 7 november 1695:

“De Welgeboren Heer W.J. van Wijnbergen tot den Poll, als erff marckenrichter van Gieteloo aen die samentlijcke erffdens voor gedragen hebbende, sal dienstelijk het sou sijn voor dien gesetenen en hoe profitabel voor de gemeente dat, men een reghte wegh quaem te maeken over het Gietelsche Velt van den Roden Haen nae der kandt van den deurvoort voor soo veer dat district, extendeert hebben de geërffden een paarighlijck het selve goet gekeurt, en den voor geschreeven marckenrichter als een kleijne douceur voor sijn onkosten en moeijten toegestaen desen wegh ten sijne behoefte te mogen bepooten.”

Een rechte weg van de Rode Haan in de richting van de ‘deurvoort’: dat lijkt te gaan om het stuk weg dat we nu nog kennen van ‘de Haan’ tot aan de grens met de huidige gemeente Apeldoorn in Klarenbeek.

DE OUDE WEG VAN DEVENTER NAAR DE WOESTE HOEVE

De naam ‘Haanstraat’ duikt voor het eerst op in het jaar 1700. Toen vermeldde een zogenaamd protocol van bezwaar, dat is een voorloper van wat we nu kennen als

een notariële akte:

“Drie ackeren bouwland in Voorst Buirschap Gietelo, oost Willem Wolters, west ant Gietelse velt, zuijd de Hanenstraat en noord Aeltjen Bluminx land gelegen”.

Vermoedelijk was het een onbeduidend stuk weg en werd het pas later een onderdeel van de huidige doorgaande weg van Deventer naar de Woeste Hoeve. Die weg bestond al langer, maar sloeg, komend van Wilp, vermoedelijk direct na het huidige dorp Bussloo rechtsaf de Bonenkampsweg in. Van daar liep hij langs de oude boerderijen die er nu nog liggen, de Emmelinkshofstede en de Bartelshofstede, en dan rechtdoor naar waar de Haanstraat nu de bocht maakt. Na 1735 veranderde dat. Toen werd een nieuwe tolweg door het Gietelsche veld aangelegd en vanaf de allee van de Pollen met bomen bepoot.

Daarmee was de huidige Haanstraat compleet. Hij werd in 1856 met grind verhard en ter hoogte van de Appense kruising van een tolhuis voorzien. ‘De tol’, zo werd die kruising ook wel genoemd.

NASCHRIFT

Aan de Zandstraat stond vroeger ter hoogte van de Deventerweg (aan de Gietelse brink) het huis de Wachtershofstede. Die werd later ook ‘Rode Haan’ genoemd. Waarom dat was, is nog onbekend.

Bronnen:

Markeboek van Gietelo 1603 - 1829
Schildschattingsregister 1610
Protocolen van bezwaar 1700
Haardstedenregister 1749

UITNODIGING ALGEMENE LEDENVERGADERING

Woensdag 7 oktober 2020,
Zaal Korderijnk te Twello
Aanvang 19.30 uur
Zaal open 19.00 uur

AGENDA

1. Opening / mededelingen
2. Vaststellen notulen ledenvergadering 2019, opgenomen in Kroniek 2-2019
3. Jaarverslag 2019:
Het jaarverslag over 2019 is vanaf 1 maart 2020 beschikbaar via de website en ligt ter inzage op het kantoor.
4. Financieel jaarverslag 2019 opgenomen in Kroniek 1-2020;
De volledige financiële jaarrekening, inclusief balans en begroting, is beschikbaar via de website en ligt ter inzage op het kantoor.
5. Verslag kascommissie 2019 (Be van Triest en Fred Liese) en décharge be-
stuur
6. Benoeming kascommissie 2020: Fred
Liese en Bert van de Zedde
7. Benoeming reserve lid kascommissie
8. Vaststellen begroting 2020, opgenomen in Kroniek 1-2020
9. Samenstelling bestuur
Benoeming penningmeester Bert Nollen, die de taken van Wim Huisman per september 2019 heeft overgenomen
Aftredend: Ge Veen, voordracht bestuur: herkiesbaar

10. Statutenwijziging: het voorstel voor
statutenwijziging is beschikbaar via de
website en ligt ter inzage op het kan-
toor
11. Voortgang samenwerking met de
Stichting Cultuurhistorie Voorst
12. Samenwerking met de Hogeschool
Saxion
13. Rondvraag
14. Sluiting vergadering

PAUZE

20.30 uur:

Het programma na de pauze zal bekend
gemaakt worden via email en in het Voor-
ster Nieuws

BUITENPLAATS DE WIJCKSKAMP

Door Hanneke Haaksma bij een tekening van Jan Lubberts

Op de plek waar nu rietdekker Veldhuis gevestigd is aan de Bandijk 7 in Terwolde lag vroeger de buitenplaats De Wijckskamp. Een buitenplaats is van oorsprong een 2e huis op het platteland. Een landgoed heeft een economische functie: landbouw bosbouw etc. Bij een landgoed domineert het nuttige, bij het buitenplaats het aangename. De gemeente Voorst had vroeger veel kleine buitenplaatsen die vaak toebehoorden aan gefortuneerde stedelingen. De eigenaars verpachtten hun boerderij en verbleven in de spieker of in een aangebouwde lanterkamer. Deze gegoede burger wilde vooral in de zomer de drukke stad ontvluchten vanwege het lawaai en de stank (geen riolering in de steden). De buitenplaats werd vaak verfraaid met bossen, waterpartijen en wandelpaden. In 1648 is een beschrijving bekend van het buitengoed “De Wijckskamp”, later De Wijk. Een boerenhuis met 22 morgen land

en nog 7 ‘koeweiden’. Bij de boerenwoning stond al een spieker. De beste beschrijvingen van De Wijk dateren uit de 19e eeuw. Daaruit blijkt de ontwikkeling tot buitengoed. In 1834 werd het erf en goed De Wijk beschreven als ‘een heerenhuis annex boerenhuis, voorts eenen schuur, benevens tuinen met vruchtboomen beplant en akkermaalsbosschen tezamen groot 26 bunder’. De eigenaar was Willem Brinkhuis, koekenbakker uit Deventer. De erven van Brinkhuis lieten in 1865 De Wijk in het openbaar verkopen in Herberg De Volle Hand. Bij het landgoed hoorde ook nog een uitweg die linea recta liep van de bandijk naar de Twelloseweg. Dit werd later het oostelijk deel van de Wijkseweg. Vanaf de 20ste eeuw werden woningen aan de Wijkseweg gebouwd. In 1945 brandde het boerenhuis met spieker af. Een vijver en de naam Wijkseweg herinneren nog aan de voormalige buitenplaats.

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ

brasserie

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E [info@brasserie-kriebelz](mailto:info@brasserie-kriebelz.nl)

Met liefde kan alles...

ontwerp | printwerk | belettering
textiel | websites

Koppelstraat 2 Twello
Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

E-mailadres redactie:kroniek@okvvoorst.nl
Postbus 170, 7390 AD Twello

